

ФЕСЕНКО О.О.
ЛИСЮК В.М.
САХАРОВА З.М.
БУЛЮК В.І.

ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА ПРИ НЕЩАСНИХ ВИПАДКАХ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Фесенко О.О., Лисюк В.М.,
Сахарова З.М., Булюк В.І.

Домедична допомога при нещасних випадках

Навчальний посібник

Одеса
«Освіта України»
2018

УДК 614.88:364.4-022.326.5(075.8)

Д662

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ОНАХТ

Протокол №14 від 26.06.2018 р.

Розглянуто та рекомендовано до видання на засіданні кафедри безпеки життєдіяльності.

Протокол № 7 від 27 квітня 2018 р.

Розглянуто та рекомендовано до видання на засіданні Ради зі спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»

галузі знань 15 «Автоматизація та приладобудування».

Протокол № 5 від 3 травня 2018 р.

Рецензенти:

Задорожний В.Г., д.х.н., проф. кафедри фізики і матеріалознавства ОНАХТ,

Лук'ячук О.В., к.м.н., доцент, головний лікар Одеського обласного онкологічного диспансеру, заслужений лікар України,

Чорний С. М., полковник служби цивільного захисту, начальник Головного Управління ДСНС України у Херсонській області

Фесенко О.О., Лисюк В.М., Сахарова З.М., Булюк В.І.

Домедична допомога при нещасних випадках: навчальний посібник. — Одеса: «Освіта України», 2018. — 216 с.

У навчальному посібнику викладаються способи надання домедичної допомоги при невідкладних станах потерпілих, які виникають у звичайних, надзвичайних та екстремальних умовах.

Навчальний посібник призначено для студентів спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» галузі знань 15 «Автоматизація та приладобудування».

ISBN 978-617-7366-61-3

© ОНАХТ, 2018

© «Освіта України», 2018

ПЕРЕДМОВА

Світовий досвід переконливо свідчить, що для всебічного розвитку особистості та сучасного суспільства необхідно не тільки економічне зростання, але й гармонійний розвиток із навколишнім середовищем.

Статистика свідчить, що причинами більшості (до 80%) нещасних випадків є:

- по-перше, невміння потерпілими передбачити, розпізнати, на перший погляд, приховану небезпеку, а також невміння оцінювати ступінь ризику небезпеки й узгоджувати його зі своїми можливостями;
- по-друге, зростання кількості випадків технологічних катастроф. Техніка так владно увійшла в наше життя, що багато людей забуває про небезпеку життя та здоров'я. Люди звикають порушувати правила техніки безпеки як на виробництві, так і в побуті;
- по-третє, збільшення антропогенного навантаження на навколишнє середовище від життєдіяльності людини викликає загрозу існуванню людини, як біологічного виду;
- по-четверте, досягнення безпеки технічних систем майже неможливе, наприклад, низький рівень відповідальності людей за результати своїх дій тощо.

Отже, призначення посібника – допомогти студентам навчитися розпізнавати небезпеки нещасних випадків, запобігати їм, захищати від них людей, ліквідовувати наслідки та надавати своєчасно кваліфіковану домедичну допомогу,

Посібник написано згідно з програмою підготовки студентів вищих навчальних закладів із напрямку безпека життєдіяльності та цивільний захист, з урахуванням вимог сучасного законодавства.

ВСТУП

Від нещасних випадків (НВ), травм на виробництві та в побуті, раптових захворювань страждають багато людей. Характерними рисами всіх НВ є виникнення загрози для життя. За даними ВООЗ, близько 30% осіб, які загинули внаслідок нещасних випадків та ситуацій, могли б бути врятовані, якби їм своєчасно і правильно надали екстрену домедичну допомогу, здійснили заходи щодо оживлення або своєчасно забезпечили доставку до медичного закладу.

З метою удосконалення підготовки осіб, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками зобов'язані надавати медичну допомогу та з метою адаптації програм до міжнародних стандартів Міністерство охорони здоров'я України затвердило навчально-тренувальні програми трьох рівнів (наказ МОЗ від 29.03.2017 р. №346).

Програма 1 рівня «Домедична допомога при раптовій зупинці серця та загрозливих життю станах» відповідає стандартам, передбаченими вимогами міжнародної програми BLS (basic life support) – основи підтримки життя: практичні прийоми надання екстреної медичної допомоги при порушеннях або зупинці дихання, серцево-судинних розладах. Цей рівень розрахований на не медичних працівників, професійна діяльність яких не передбачає ризику отримання травматичних пошкоджень, отруєнь: офісні працівники, працівники сфери послуг, викладачі та інші.

Допомога потерпілому, яка надається немедичними працівниками, повинна обмежуватися певними її видами (заходами щодо оживлення при клінічній смерті, зупинкою кровотечі, перев'язкою рани, опіку чи відмороженої ділянки, виведенням з непритомного стану, іммобілізацією перелому, перенесенням і транспортуванням потерпілого тощо).

Програма 2 рівня «Перший на місці події» розрахована на осіб, які зобов'язані надавати медичну допомогу постраж-

далим у невідкладному стані, але не мають медичної освіти, а саме: співробітників Національної поліції України, працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій, фармацевтичних працівників, провідників пасажирських вагонів, бортпровідників та інших осіб, які за своїми службовими обов'язками повинні володіти практичними навичками надання домедичної допомоги.

Програма 3 рівня «Професійна підтримка життя» включає в себе розширені дії з наданням першої допомоги при порушеннях або зупинці дихання, серцево-судинних порушеннях, зупинці серця, значній кровотечі, пошкодження голови та хребта, термічних ураженнях, гострих отруєннях, екстрених пологах та розрахована на водіїв спеціального санітарного автотранспорту. Метою навчання є засвоєння працівників санітарного автотранспорту. Метою навчання є засвоєння працівниками розширених практичних умінь з надання першої допомоги.

Важливу роль у збереженні продуктивності праці та здоров'я відіграє надання правильної та своєчасної екстреної домедичної допомоги. Кожна людина повинна відповідно до своїх можливостей надати таку допомогу. Вміння правильно надати екстрену домедичну допомогу важливо для працівників агропромислового комплексу, специфіка роботи яких часто унеможлиблює швидку доставку потерпілого до медичної установи.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ВСТУП.....	4
Розділ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ І ЗАСОБИ НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ.....	6
Тема 1. Основні відомості про організм людини.....	6
Тема 2. Домедична допомога в надзвичайних умовах. Первинний огляд постраждалого	17
Правові аспекти надання домедичної допомоги. Визначення видів ушкоджень.....	19
Тема 3. Основи десмургії.....	21
Варіанти бинтових пов'язок на окремі ділянки тіла	22
М'які пов'язки (косинкові)	43
Тема 4. Транспортування постраждалих.....	49
Перенесення і перевезення.....	49
Розділ 2. ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА ПРИ УШКОДЖЕННЯХ.....	56
Тема 5. Кровотеча та домедична допомога при кровотечах.....	56
Види кровотеч.....	57
Способи тимчасової зупинки зовнішньої кровотечі.....	60
Техніка накладання джгутів.....	65
Зовнішні кровотечі з внутрішніх органів	69
Тема 6. Домедична допомога при пораненнях, переломах, вивихах, забитті, розтягах.....	71
Закриті ушкодження.....	71
Шок.....	74
Вивихи	77
Рани	80
Тема 7. Ушкодження. Переломи кісток.....	83
Переломи.....	83

	Способи накладання транспортних шин на різні ділянки тіла	86
	Домедична допомога при травмі очей	95
Тема 8.	Надання домедичної допомоги при термічних та хімічних ураженнях, непритомність	97
	Термічні опіки	97
	Хімічні опіки	103
	Сонячні удари	106
	Теплові удари	107
	Обмороження	108
	Непритомність	111
Тема 9.	Домедична реанімація	115
	Асфіксія	115
	Штучне дихання	122
	Непрямий (зовнішній) масаж серця	130
	Потрапляння чужорідних тіл в організм людини	136
Тема 10.	Домедична допомога при деяких хворобливих станах	139
	Гострий апендицит	139
	Виразка шлунку	139
	Епілепсія	140
	Жовчні та ниркові коліки	140
	Інсульт	141
	Стенокардія	141
Тема 11.	Вимірювання тиску людини	143
	Прилади для вимірювання артеріального тиску	144
Розділ 3. БЕЗПЕКА ПРИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	.....	149
Тема 12.	Допомога при врятуванні потопуючого	149
	Види утоплення	150
	Визволення людини з води	151
Тема 13.	Домедична допомога при ураженні електричним струмом	155
	Звільнення від дії електричного струму	159

Допомога постраждалому від дії електричного струму.....	162
Допомога при ураженні блискавкою	165
Тема 14. Домедична допомога при гострих отруєннях..	167
Харчові отруєння	167
Алкогольне та нікотинове отруєння	168
Отруєння хімічними речовинами.....	169
Тема 15. Домедична допомога при укусах тварин, змії, перетинчастокрилими, членистоногими та морськими істотами.....	173
Укуси тварин.....	173
Укуси змії	174
Укуси перетинчастокрилими	178
Укуси членистоногими.....	180
Ушкодження морськими істотами	183

Розділ 4. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ .....

Тема 16. Засоби масового ураження	184
Аварії на хімічно-небезпечних об'єктах	185
Класифікація та характеристика сильнодіючих отруйних речовин (СДОР)	185
Радіаційні ураження	190
Гостра і хронічна променеві хвороби	191
Лікувально-профілактичні харчові продукти ...	197
Радіопротектори.....	197

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ .....

Тести до самоконтролю	201
Додаток. Вміст аптечки.....	210